

به نام آفریننده قلم

ضرب المثل های اصیل شهمیرزادی

به کوشش :

علیرضا صدقی

مریم موسوی

سرشناسه	: صدفی، علیرضا، ۱۳۴۶
عنوان و نام پدید آور	: ضرب المثل های اصیل شه میرزادی / به کوشش علیرضا صدفی، مریم موسوی.
مشخصات نشر	: تهران: راستی نو، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۵۰ ص.
شابک	: 978 - 964 - 2646 - 62 - 3
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: ضرب المثل های شه میرزادی
موضوع	: ضرب المثل های ایرانی
شناسه افزوده	: موسوی، مریم، ۱۳۵۳
رده بندی گنکره	: ۱۳۸۹ ص ۸۵ / ش / PIR۳۱۷۹
رده بندی دیویی	: ۳۹۸ / ۹۱۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۱۶۳۷۸۳

انتشارات راستی نو

نام کتاب: ضرب المثل های اصیل شه میرزادی

گرد آورندگان: علیرضا صدفی - مریم موسوی

ویرایش: عبدالله قاسمی شه میرزادی

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۰ - چاپ تابش

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۶۴۶-۶۲-۳

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

پیشگفتار

ضرب المثل ها، یکی از انواع ادبیات عامیانه به شمار می رود. مردم هر سرزمین، به عادت در گفتگوی روز مره، از مثل ها استفاده می کنند. نمونه ی بارز آن، کاربرد تکیه کلام هایی نظیر: به قول معروف، به قول قدیمی ها و غیره است که گاه به جا و گاه نابه جا و بدون ذکر مثل از آنها استفاده می شود.

مثل ها گاه ادبی و گاه عامیانه که از درون کنایات موجود در آثار ادبی و حکایات اقوام، بر سر زبان ها افتاده است و ریشه در باورها و اندیشه های گوناگون دارد، سخنان کوتاه و عبرت آموزی است که در بسیاری از گفتگوها و مجادلات، به عنوان چاشنی سخن و گاه به جای پاسخ دندان شکن، از استدلال های منطقی طولانی و ملال آوری کاهد و مخاطب را قانع و یا ناگزیر به سکوت می نماید.

آمیختگی فرهنگ باستانی ایران و اسلام، موجب غنای تفکر و فرهنگ ملت ایران و دیگر ملل مسلمان، گردیده است. سرزمین پهناور ایران با اقوام مختلف، هم در خرده فرهنگ و هم در گویش، از سرزمین کهن سالی، حکایت دارد که جاذبه ی مهاجرپذیری آن، بسیاری از اقوام جهان را به سوی این سرزمین کشانیده و پس از تضارب فرهنگی، سرانجام آنان را به تعامل، واداشته است.

گوناگونی خرده فرهنگ، به خصوص گویش در محدوده ی جغرافیایی استان سمنان که در گذشته جزء ایالت قومس بوده است و به جهت تنوع و تعدد گویش ها، با وجود ریشه داشتن در زبانهای باستانی نظیر: پهلوی ساسانی و ویژگی های منحصر به فرد،

شرق شناسانی از جمله پروفیسور آرتور کریستین سن دانمارکی را به مطالعه ویژگی های گویش این منطقه با عنوان "جزیره ی لهجه ها" واداشته است که اثر گران قدر وی، اخیراً توسط استادان دانشگاه سمنان به چاپ رسیده است.

از جمله مناطق قابل ذکر در جزیره ی لهجه ها، شهیرزاد کوهستانی و خوش آب و هوا، واقع در مرز استان سمنان و مازندران است که با وجود مراودات تجاری و فرهنگی گذشته ی دور با مازندران و نزدیک با سمنان و مهاجرت اقوام مختلف به این منطقه، شاخصه ی ممتاز فرهنگی، اجتماعی، تجاری و جغرافیایی و نام خوش آهنگ و خوش ترکیب آن، شهره خاص و عام است.

وجود ضرب المثل های فراوان در فرهنگ مردم شهیرزاد که اغلب مفهوم اعتراضی و پاسخ دهنده ی قدمت این منطقه و غنای تفکر و دیرپایی فرهنگ این مردم خوش ذوق است که تجلی سرمایه ی فرهنگی و ادبی آن را در شخصیت ممتاز استاد دکتر سید ذبیح ... صفا شهیرزادی، می توان یافت که با عنوان پدر تاریخ ادبیات ایران، شهرت جهانی یافته است.

نگارندگان این اثر در عصر تکنولوژی و گاه فراتکنولوژی، ضرورت گردآوری و چاپ ضرب المثل های شهیرزادی را که قریب به اتفاق اصیل می باشد، عاملی برای توجه دوباره به فرهنگ اصیل و بومی می دانند که موجب کاهش تاثیرپذیری از فرهنگ بیگانه و نامانوس می گردد.

کتاب حاضر که با هدف انتقال یکی از فرهنگ های عامیانه یعنی؛ ضرب المثل گردآوری شده است در واقع میوهی درخت تناور فرهنگ و زبان فارسی محسوب می شود که با استفاده از شیوهی آوانگاری بین المللی، زمینهی سهولت تلفظ و استفاده ی مناسب کودکان و نوجوانان شهیرزادی را در آموزش واژه ها و گرایش به این گویش و در نتیجه گسترش فرهنگ بومی فراهم می نماید . نگارندگان شاکر این توفیق الهی اند که امکان گردآوری این میراث فرهنگی با استفاده از مصداقهای شعری بزرگان ادب فارسی چون سعدی، حافظ، مولوی، دهخدا و.... و حتی شعر محلی شهیرزادی، فراهم گردیده است.

بنابراین وظیفه ی خویش می دانند که از همه ی عزیزان از جمله آقایان محمد تقی خواجوی، غلامرضا صالحی، رضا علایی و عبدالله قاسمی شهیرزادی که زحمت بازمینی و راهنمایی و به خصوص ویرایش کامل این اثر را به عهده داشته اند، صمیمانه تشکر نمایند.

در پایان از دوستان و میراث فرهنگی این منطقه خالصانه استدعا می شود که گرد آورندگان را از راهنمایی های ارزنده خویش جهت رفع نقایص در چاپ بعدی، بی بهره نگذارند.

جدول حروف لاتین

حروف صامت (بی صدا)	حروف مصوت (صدا دار)
ش = š	ب = b
ق، غ = q	پ = p
ف = f	ت = t
ک = k	ث، س، ص = s
گ = g	ج = j
ل = l	چ = č
م = m	ح، ه = h
ن = n	خ = x
ر = r	د = d
و (مجهول) = w	ذ، ز، ض، ظ = z
ی (صامت) = y	ر = r
	ژ = ž
	آ = ā
	ا = a
	اِ = e
	اُ = o
	او (او کوتاه) = ö
	او (بلند) = ow
	او (کوتاه) = u
	او (بلند) = ū
	ای = i

الف

۱- اَمِه سَگ اَنّه بی حاله، که شال اَمِه دالُون دَکّه کُتّه بَداشته.

Eme sag anne bihāla ke šāl eme dālūwne dela kota
bedāšta.

سگ نگهبان ما به حدی بی حال است که شغال، داخل راهروی منزل ما بچه
زاییده است.

کنایه از آن دارد که وقتی برخی افراد شایسته در موقعیت های گوناگون مسئولیت
نمی پذیرند افراد پست و فرومایه عرض اندام می کنند. نظیر: مرد چون میرد،
نامرد پای گیرد.

شبان چون شد خراب از باده ناب رَمه در معده گرگان کند خواب
(امیر خسرو)

آبادی میخانه ز ویرانی ماست جمعیت کفر از پریشانی ماست
(خیام)

۲- اَسْبِ زینِ هَاکِرْدِه رَ اَنِّه نَتَاجِنَّا.

Asbe zin hâkerde ra anne netājennā.

اسب زین کرده را این قدر به تاخت و تاز وادار مکن.

کنایه از آن دارد که انسان می باید از امکانات و موقعیت های زندگی به شکل مطلوب استفاده کند و از افراط و تفریط در زندگی بپرهیزد. (بهترین کارها حدمیان است. پیامبر اکرم)

رهرو آن نیست که گه تند و گه خسته رود

رهرو آن است که آهسته و پیوسته رود

(اسدی)

که آهسته سَبَق برد از شتابان

به چشم خویش دیدم در بیابان

شتریان همچنان آهسته می راند

سمندر باد پای از تک فرو ماند